

2. Kniha inventární a bilanční náleží pokud se týče obchodníků a živnostníků mezi knihy, jež dle p. §. 59. b, ať jsou vázány, sešity nebo nešešity, podléhají kolku 5 kr. z každého archu.

Biskupové.

I. Pojem. Biskup jest představený církevní, jemuž přísluší správa určitého území t. zv. diecése. Biskupové jakožto nástupci apoštolů pod nejvyšším řízením papežovým povolání jsou ku provádění úkolů církve, a proto jim přísluší pravidelná vláda církevní, již ve své diecési vykonávají. Biskup jako pravidelný držitel moci církevní ve své diecési, nazývá se právem *ordinarius*, čímž je vyslovena myšlenka, že biskup drží moc církevní v diecési vůbec potud, pokud není výslovně omezen v této moci právy papežovými.

II. Práva. Souhrn práv biskupských nazývá se *ius episcopale*. Práva ta lze rozdělití jednak na práva vyplývající z trojí moci biskupovi příslušící, jednak na práva čestná.

1. Práva vyplývající z moci světící (*potestas ordinis*). Udílení svátostí biřmování a svěcení kněžstva může jen biskup platně předsebrati (*iura ordinis propria*). Ostatní práva z této moci plynoucí může vykonávati nejen biskup, nýbrž i presbyter (*iura ordinis communia*); jsou však některá práva, jež může sice presbyter platně vykonávati, jež však jsou biskupům vyhrazena (*iura ordinis reservata*) na př. svěcení zvonů, oltářů, kostelů, svatých olejů, udílení benedikce opatům a abatyším atd. Mimo to má biskup bdíti nad tím, aby služby boží byly vykonávány náležitě a nábožně.

2. Práva vyplývající z biskupské moci učitelské (*potestas magisterii*), záleží hlavně v tom, že v diecési pouze ten může úřad kazatele a učitele náboženství vykonávati, kdo byl approbován biskupem (*missio canonica*). Biskup approbuje, po případě zapovídá knihy, které se v diecési vydávají. (Schválení knihy nějaké přísluší biskupu, v jehož diecési kniha vyjde a nikoli biskupu diecése, v níž autor knihy sídlí.)

3. Z práv, jež vyplývají z biskupské *potestas jurisdictionis*, zmíniti se sluší hlavně o právu vydávati zákony pro diecési, o právu obsazovati benefícia církevní aneb je zrušiti a měniti, o právu udíleti *dispense*, vykonávati církevní soudnictví v první stolici, pečovati o zachování majetku církevního, vychovávati kleriky, udržovati kázeň mezi duchovenstvem atd. Biskupovi náleží též právo svolati synodu diecéšalní. Usnesení synody nejsou však pro biskupa nijak závaznými. Konečně má biskup za účelem, aby mohl vykonávati dohled nad církevními ústavami své diecése vůbec a kláštery zvláště, aspoň jednou do roka, a je-li diecése objemnou, aspoň ob rok předsevzítí *visitaci* a sice buď osobně buď zástupcem svým (*vikářem generálním*); při *visitaci* má se přesvědčiti o stavu majetku církevního, o stavu budov církevních, o výkonech úředních duchovenstva a konečně o chování se kleriků i laiků; nemá však předsebrati akty vlastního soudnictví církevního. Biskup má právo vybírati od příslušníků duchovenstva jisté dávky (*seminaristicum* čili *alumnaticum* t. j. příspěvky ku vydržování biskupských seminářů a *procurace* t. j. příspěvky na odbývání *visitací*).

4. Práva čestná.

a) Církevní. Biskup má právo používati jistých insignií: prstenu, hole pastýřské, zlatého kříže na řetězu (*pectorale*), šatu pontifikálního a sedadla na způsob trůnu s baldachinem na evangeliové straně oltáře, k če-

muž patří i zvláštní přikrytí hlavy t. j. mitra čili infula. Biskupovi přísluší zvláštní titul »Z božího milosrdenství a z milosti stolice apoštolské biskup« (tak se nazývá sám) »biskupská milost«, »reverendissime«, »venerabilis frater« (tak jej oslovuje papež), a zvláštní průkazy úcty (slavnostní vítání, právo přednosti před kleriky nižšího svěcení než biskupského). Ve vlastní diecési má biskup přednost i před arcibiskupy, vyjímaje ovšem vlastního metropolitu. Při podpisu užívají biskupové jen jména se značkou †, což jest řecké τ, a bylo užíváno biskupy řeckými a znamenána τραπεῖνός t. j. pokorný. Titul arcibiskup (archiepiscopus) byl původně jen zvláštním vyznamenáním pro biskupa; později byli tak zvaní metropolité a nyní mají oba výrazy mnohdy význam stejný (Viz čl. Hierarchie.)

b) Biskupům vyhrazuje též zákonodárství světské jisté přednosti veřejnoprávní: Biskupové jsou osvobozeni od ubytování vojska ve svých budovách residenčních, a spisy týkající se administrace diecése jsou sprostěny kolku i poštovního. (Cís. pat. ze dne 9. února 1850, § 50. ř. z. p. s. 75. popl. z.) Někteří vynikající biskupové mají titul knížete a sice arcibiskupové ve Vídni, v Praze, v Olomouci, v Solnohradě, v Gorici a v Ostřihomě a biskupové v Brixenu, v Trientu, v Kerku (se sídlem v Celovci), v Lavantu (se sídlem v Mariboru), v Lublani, ve Vratislavi (rak. Slezsko), v Sekově (se sídlem v Hradci), a v Krakově. Všichni biskupové mají virilní hlas na sněmech zemských a biskupové s hodností knížecí jsou mimo to členy panské sněmovny.

III. Obsazování biskupství vykonává dle vormského konkordátu z r. 1122 všude kapitola volbou. V Rakousku právo to ponecháno jest jen kapitole olomoucké a solnohradské. V ostatních biskupstvích vyjímaje Kerk, Sekov a Lavant přísluší císaři dle konkordátu z r. 1855 právo biskupy jmenovati. Biskupství v Sekově a Lavantu obsazuje arcibiskup solnohradský. V Kerku vykonává právo přäsentační vždy ve dvou případech uprázdněných zeměpán, a ve třetím případě teprve arcibiskup solnohradský. Zvoleného aneb jmenovaného biskupa potvrzuje papež (konfirmace, präkonisace). Konfirmační bulou papežskou pokud se dotýče listinou propůjčecí arcibiskupa solnohradského nabývá nový biskup moci jurisdikční ve své diecési (arcibiskup obdržením papežského palia), konsekrací nebo svěcením biskupským však teprve moci svěťící (potestas ordinis). Před konsekrací má však biskup papeži složití přísahu poslušnosti a učiniti vyznání víry a dříve než úřadovati počne, přísahati zeměpánu věrnost dle formule čl. 20. konkordátu stanovené. Zemře-li biskup neb resignuje-li, přechází moc jurisdikční na kapitolu.

IV. Biskupové svěťící a titulární.

Biskupy, kteří byli ze svých diecesí v zemích východních nevěřícími vyhnáni, přijali ostatní biskupové k sobě, aby jim pomáhali při výkonech, k nimž bylo potřebí svěcení biskupského. Od té doby byly nicméně stolice biskupské v zemích nevěřících (in partibus infidelium) obsazovány a biskupové pro tyto diecése vysvěcení nazýváni *episcopi in partibus infidelium*, od vatikánského sněmu (1882) pak vůbec byli zvaní biskupy titulárními. Někteří z těchto biskupů zaujímají postavení v kurii římské jako vyslancové nebo ve službě státní na př. jako biskupové vojenští. Většina těchto biskupů, kteří bývají vzati z duchovních světských, slouží však jiným biskupům na výpomoc (*episcopi auxiliares*, *vicarii in pontificalibus*). Svěťící biskup může jen v diecési, které jest přikázán, předsevzít *iura ordinis episcopalis*, a jen pokud jej biskup, jemuž jest přikázán, zmocnil

a pokud plná moc jeho nebyla odvolána. Jurisdikce světicímu biskupovi nepřísluší. Úřad světicího biskupa končí smrtí, exkomunikací neb suspensí biskupa, jemuž jest přikázán.

S biskupy světicími nelze stotožňovati biskupy titulární, které jmenuje král uherský v základě zvláštního privilegia papežského. Tito biskupové, jichž jest celkem 24, mají pouze titul biskupů, nikoli však svěcení biskupské a přísluší jim hlas v tabuli magnátů. Leč od r. 1883 zaujímají místa ta superintendenti církve reformované a nesou též titul »biskupa«.

Biskupství viz Biskupové.

Blanco-indsament viz Giro.

Blázince.

I. Pojem a význam. Blázince jsou ústavy, jež slouží ku léčení choromyslných a ku střežení a ošetřování nevléčitelných bláznů. Již římský zákon dvanácti desk zmiňuje se o opatrování bláznů (*cura furiosi*); tehdá ovšem nebylo zvláštních ústavů humanitních pro ošetřování choromyslných, kteří v zájmu veřejné bezpečnosti byli zvláště střeženi. Teprve pozdější věky věnovaly bláznům zvláštní péči s léčbou spojenou. Tak byla r. 1751 založena svato-Lukášská nemocnice v Londýně, v níž byli skoro výhradně blázni léčení. Ústav tento byl po několik desetiletí jediným svého druhu a teprve postupem času zřídily i jiné země, uznávající důležitost léčby bláznů, ústavy podobné, na př. Francie, Dánsko, Švýcarsko, Belgie, Německo a Rakousko. Zřizování takových ústavů mělo pak v zápětí, že upraveno bylo zřizování blázců cestou zákonodárnou a že vydány byly pro ně podrobné předpisy, dle nichž se mají blázince spravovati a kterými mají býti blázni chráněni před zlým nakládáním a před přílišným omezováním jich svobody osobní; zvláště pak věnovalo zákonodárství potřebám hygienickým důkladné pozornosti.

II. Zákonodárství rakouské vydalo celou řadu předpisů blázců se týkajících. (Zák. ze dne 30. dubna 1870 č. 68. ř. z. a nař. min. vn. a sprav. ze dne 14. května 1874 č. 71. ř. z.)

1. Blázince veřejné. Podmínky přijetí do veřejných blázců a propouštění z těchto, jakož i poměry jich jsou upraveny stanovami, kteréž jednotlivé korunní země pro blázince jimi zřízené vydávají. Takové stanovy byly vydány pro blázinec zemský v Praze a jeho odbočné ústavy v Kosmonosích a Hor. Beřkovicích, pro moravský zemský blázinec, pro blázinec zemský ve Vídni a Ybbsu, pro hornorakouský blázinec zemský, pro blázinec v Solnohradě, pro tyrolsko-vorarlberský blázinec zemský, pro blázinec ve Štyrském Hradci, pro blázinec v Celovci atd. Správa blázince jest povinna přijetí každého choromyslného do ošetřování příslušnému soudu oznámiti. Úřadům co nejpřísněji nařizeno jest, aby dbaly toho, by nemocní při dopravě do ústavu žádné škody neutrpěli. (České gub. nař. ze dne 11. ledna 1838 č. 662.)

K žádosti za přijetí blázna do blázince buď přiloženo vysvědčení lékařské a obšírné vylíčení nemoci. (České gub. nař. ze dne 26. května 1840 č. 32.756.)

Úřady a orgány zdravotní mají přísně toho dbáti, aby blázni na svobodě jsoucí co nejdříve do blázince dopraveni byli. (Česk. gub. nař. ze dne 1. března 1833 č. 8983.)

2. Soukromé blázince mohou býti zřízeny za týchž podmínek, za kterých blázince veřejné zřízeny býti mohou, a jsou rovněž podrobeny